

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
8/2008 vp**

**Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden ke-
hysistä vuosille 2009—2012**

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 26 päivänä maaliskuuta 2008 lähettäessään valtioneuvoston selonteon valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2009—2012 (VNS 2/2008 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on päättänyt antaa asiasta lausunnon valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylijohtaja Silja Hiironniemi, valtiovarainministeriö
- ylitarkastaja Päivi Haavisto-Vuori ja neuvotteleva virkamies Mika Niemelä, työ- ja elinkeinoministeriö
- apulaisosastopäällikkö Mikko Staff, valvontajohtaja Jaakko Itäkannas, tasa-arvoneuvos Riitta Martikainen, hallitusneuvos Esko Salo ja finanssisihteeri Jenni Eskola, sosiaali- ja terveysministeriö
- ohjelmajohtaja Georg Henrik Wrede, opetusministeriö

- ylitarkastaja Eila Lempiäinen, Rikosseuraamusvirasto
- opetusneuvos Sirkka-Liisa Kärki, Opetushallitus
- pääsihteeri Markus Ojakoski ja erikoissuunnittelija Ville Heinonen, opetusministeriö
- apulaisjohtaja Kaija Kallinen ja koulutus- ja työvoimapolitiittinen sihteeri Saana Siekinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- sosiaali- ja terveystieteellinen asiantuntija Riitta Lehtovirta, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- johtaja Markku Lemmetty, Akava ry
- lainopillinen asiamies Hannu Rautiainen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- piiripäällikkö Markku Marjamäki, Uudenmaan työsuojelupiiri
- piiripäällikkö Seppo Pekkala, Turun ja Porin työsuojelupiiri
- pääjohtaja Harri Vainio, Työterveyslaitos
- pääsihteeri Timo Luopajarvi, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut Suomen Yrittäjät ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Vahvan talouskasvun oloissa työllisyys on kehittynyt myönteisesti ja työttömyysaste on laskenut 6,5 %:iin. Myös työn tarjonta on lisääntynyt. Työnvälitystilaston mukaan avoimia työpaikkoja oli tammikuussa 2008 runsaat 55 000, mikä on 16,1 % edellisvuotista enemmän. Työttömiä työnhakijoita oli vajaat 219 000 tammikuussa 2008, mikä oli 10,2 % vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Kehyspäätöksen mukaan työvoimapolitiikan voimavaroja esitetään vähennettäväksi aiemmin arvioitua myönteisemmän työllisyyskehityksen johdosta. Vähennyksistä huolimatta työllisyysmäärärahat työtöntä työnhakijaa kohden ovat aiempaa suuremmat.

Käynnissä oleva rakennemuutos muuttaa työvoimapolitiikan toimintaympäristöä ja lisää työvoimapolitiikan haasteita. Työvoiman kohtaan to-ongelmat ovat vaikeita ja työttömyyden alueelliset erot suuria. Työpaikkoja häviää ja uusia syntyy kiihtyvällä tahdilla. Työttömyyden alueellisten erojen kaventamiseksi ja rakennemuutosten helpottamiseksi valiokunta pitää tärkeänä kehyksiin sisältyvää ehdotusta 5 miljoo-
nan euron siirtämisestä työllisyysperusteisiin investointeihin.

Työvoimapolitiikan tehtävänä on löytää tekijöitä avautuviin uusiin työpaikkoihin ja luoda polkuja työpaikkansa menettäville sijoittua mahdollisimman nopeasti uudelleen. Vaihdos ei aina käy helposti, vaan edellyttää osaamisen päivittämistä tai jopa uuden ammatin opettelua. Jotta tässä työssä onnistuttaisiin, tarvitaan työhallintoon osaavia työntekijöitä ja riittävät määrärahat koulutuksen ja muiden tukitoimien rahoitukseen.

Muutosturva on tärkeä työkalu pyrittäessä no-
peuttamaan työntekijöiden uudelleensijoittumista. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että muutosturvaa kehitetään ja määräaikaissa työsuhteissa olevien mahdollisuuksia päästä muutosturvan piiriin parannetaan. Alueellisen liikkuvuuden lisäämiseksi kaivataan työn perässä muuttaville entistä tuntuvampaa tukea ja asuntopolitiikan

kehittämistä heidän tarpeensa huomioon otta-
vaan suuntaan.

Työvoiman rekrytointivaikeudet ovat lisääntyneet ja laajentuneet kaikille toimialoille. Rekrytointivaikeudet koskivat elinkeinoelämän keskusliiton selvitysten mukaan lähes 26 000 työpaikan täyttämistä vuonna 2007. Työvoiman saannin turvaaminen vaatii koko työvoiman, myös pitkäaikaistyöttömien, vajaakuntoisten ja muiden työelämän ulkopuolella olevien joustavan paluun työelämään silloin, kun eläkkeellä oleva on työkykyinen ja haluaa vielä osallistua työelämään hoitamalla esimerkiksi määrä- tai osa-aikaisia tehtäviä.

Pitkäaikaistyöttömyys on viime aikoina saatu kääntymään laskuun. Työttömyyden rakenne on kuitenkin erittäin vaativa, ja pitkäaikaistyöttömien työllistäminen edellyttää jatkossa entistäkin enemmän ponnisteluja. Tarvitaan paljon henkilökohtaista ohjausta ja pitkiä työllistymispolkuja. Nämä eivät onnistu ilman riittäviä määrärahoja ja riittävää henkilöstöä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että työhallinnolle turvataan riittävät voimavarat pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen. Valiokunta korostaa kolmannen sektorin toimijoiden merkitystä erityisesti kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien työttömien työllistämiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että kolmannen sektorin toimijat saavat projektitukea työllistämistyöhönsä. Samalla työhallinnon tulee huolehtia siitä, että niiden järjestämät työllistämistoimet niveltyvät osaksi henkilöille suunniteltuja tavoitteellisia työllistämispolkuja.

Valiokunta painottaa työttömien yhdistysten tärkeää työtä vertaistuen antamisessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että työ- ja elinkeinoministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö sopivat tavasta ja kriteereistä, joilla projektitukea vaille

jääneiden pienten työttömien yhdistysten toimintaa edesautetaan.

Työelämän kehittämisohjelma

Työelämän kehittämisohjelman (TYKES) tavoitteena on edistää suomalaisten työorganisaatioiden toimintatapojen kehittymistä. Ohjelma on ollut erittäin menestyksellinen. Sen puitteissa on kehitetty hyviä toimintamalleja, joilla yhdistetään tuottavuuden parantaminen ja työelämän laadun kehittäminen. TYKES pyrkii nykyisellä ohjelmakaudellaan vuoden 2009 loppuun mennessä käynnistämään noin 1 000 kehittämisprojektia, joiden piirissä on noin 250 000 työntekijää.

Ohjelma on työ- ja elinkeinoministeriön perustamiseen liittyvien uudistusten myötä siirtymässä vuoden 2008 aikana teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskukseen (TEKES). Teknisten innovaatioiden käyttöönotto ja omaksuminen työpaikoilla vaatii usein tuekseen työelämän kehittämistoimia. Niiden avulla murretaan muutosvastarintaa ja saadaan työntekijät mukaan työprosessien uudelleenarviointiin ja kehittämiseen niin, että uuden innovaation tuottavuushyödyt saadaan täysimääräisesti käyttöön. Valiokunta pitääkin TYKES-ohjelman liittämistä TEKESiin sinänsä perusteltuna ja katsoo siihen sisältyvän merkittäviä mahdollisuuksia työelämän kehittämisen edistämiseen ja toiminnan rahoituksen kasvattamiseen. Kun työelämän sosiaalisten innovaatioiden merkitys teknisten innovaatioiden rinnalla tunnustetaan ja niiden resursointi turvataan, suomalaisten työpaikkojen tuottavuuden parantamisessa voidaan päästä aivan uudelle tasolle.

Valiokunta pitää tärkeänä, että työ- ja elinkeinoministeriö huolehtii TYKES-ohjelman jatkamisesta ja kehittämisestä turvaamalla sen tarvitsemat henkilöresurssit ja määrärahat uudessa organisaatiossa. Tärkeää on, että työelämän kehittämisvaroja suunnataan erityisesti niille työpaikoille, joilla itsellään ei ole työelämän sisällölliseen kehittämiseen liittyvää osaamista.

Tuottavuusohjelman vaikutukset työsuojeluun ja työterveystutkimukseen

Vanhuuseläkkeelle siirtymisen kasvun takia valtion henkilöstön luonnollinen poistuma nousee varsinkin vuodesta 2011 lähtien ja pysyy korkeana koko ensi vuosikymmenen. Valtion henkilöstöstä arvioidaan poistuvan noin 50 000 henkilöä vuoteen 2015 mennessä.

Tuottavuuden kasvun avulla voidaan pitää huolta valtion vastuulla olevien tehtävien hoitamisesta ja palvelutason parantamisesta. Tuottavuusohjelmalla valtion henkilöstön määrää voidaan hallitusti sopeuttaa kansantalouden käytettävissä oleviin työvoimaresursseihin ja huolehtia työvoiman riittävyydestä talouden toimintakyvyn ja peruspalvelujen tuottamisen kannalta keskeisiin tehtäviin. Valiokunta pitää näitä tuottavuusohjelman lähtökohtia tärkeinä ja perusteltuina.

Nykyisen tuottavuusohjelman mukaan työsuojelupiireistä vähennetään viisi henkilötyövuotta ja vähennys toteutetaan tämän vuoden talousarviossa. Vuosille 2012–2015 ajoittuvassa tuottavuusohjelmassa esitetään 100 henkilötyövuoden vähentämistä työsuojelupiireiltä valtion aluehallintouudistuksen (ns. ALKU-hankkeen) yhteydessä. Työsuojelupiireissä on nyt noin 460 henkilötyövuotta, joten esitetty vähennys merkitsisi noin 22 %:n supistusta.

ALKU-hankkeen mukaan työsuojelupiirit ehdotetaan organisoitaviksi aluehallintoviraston yhteyteen, mutta huomattavan itsenäisyyden säilyttäen. Työsuojelun toimintayksikkö saisi ehdotuksen mukaan aluehallintovirastoilta toimitilat ja tavanomaiset virastopalvelut. Siirtymisellä aluehallintoviraston yhteyteen ei näin ollen näyttäisi olevan mahdollista saada merkittäviä tuottavuushyötyjä. Ehdotetut vähennykset näyttäisivät kohdistuvan pääasiassa tarkastushenkilöstöön.

Työtapaturmien ja ammattitautien kehitys on viime vuosina ollut huolestuttava. Tilastojen mukaan työtapaturmien ja ammattitautien lukumäärä oli viime vuonna 3,8 % suurempi kuin vuonna 2006. Vahinkotaajuus eli kaikkien tapauksien lukumäärä miljoonaa työtuntia kohden kasvoi 1,8 %. Työtehtävissä työpaikoilla tapah-

tui 120 000 korvattua vahinkoa, joista kuolemaan johti 46. Työpaikkatapaturmien määrä kasvoi eniten kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimus-toimialalla.

Työtapaturmissa kuolee ja vammautuu suuri joukko parhaassa työiässä olevia ihmisiä, ja niiden seurauksena menetetään miljoonia työpäiviä vuodessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että työtapaturmien ja ammattitautien sekä "läheltä piti" -tilanteiden syyt tutkitaan huolella. Selvitysten pohjalta tulee yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa kehittää tehokkaita keinoja, joilla EU:n tavoite vähentää työtapaturmia 25 %:lla vuoteen 2012 mennessä saavutetaan.

Työturvallisuuden ja työterveyden edistämiseksi on keskeinen merkitys pyrittäessä turvaamaan työvoiman riittävyys ja pidentämään työuria. Tärkeää on, että työturvallisuus ja työterveys saavat päätöksenteossa niiden yhteiskunnallista merkitystä vastaavan aseman ja löydetään keinot, joilla tehostetaan viranomaisten, työmarkkina- ja kansalaisjärjestöjen sekä kaikkien työnantajien ja työntekijöiden yhteistyötä työturvallisuus- ja työterveystilanteen parantamiseksi.

Suomessa on 250 000 työpaikkaa, joille tehdään noin 20 000 työsuojelutarkastusta vuodessa. Pienillä työpaikoilla työsuojelu on usein heikompaa ja työsuojelutarkastuksen tarve suurempi kuin isoilla työpaikoilla, joissa toimivat työsuojelukysymyksiin perehtyneet työsuojeluvaltuutettu ja työsuojelupäällikkö. Työpaikkakoon pienentyessä koko ajan myös työsuojeluneuvonnan ja -tarkastuksen tarve kasvaa. Myös työnantaja- ja työntekijäjärjestöt ovat vaatineet työsuojelutarkastusten lisäämistä. Tarkastusten lisääminen onkin otettu työsuojelupiirien tulostavoitteisiin.

Valiokunta katsoo, että selonteon linjaus tuottavuusohjelman kohdistamisesta esitetyssä laajuudessa työsuojelupiireihin voi vaarantaa työsuojelutavoitteiden saavuttamisen. Se on myös vaikeasti yhteensovitettavissa eduskunnan viime vuosina tekemien päätösten kanssa.

Eduskunta on hyväksyessään yhdenvertaisuus-, ulkomaalais- ja tilaajavastuulait lisännyt samalla omilla päätöksillään työsuojelupiireille

määrärahat yhteensä 24 uuden tarkastajan palkkaamiseen, jotta näiden lakien myötä lisääntyneet valvontatehtävät pystytään asianmukaisesti hoitamaan. Eduskunta on myös useaan otteeseen korostanut työsuojelupiirien merkitystä työsyöjinnän estämisessä ja harmaan talouden torjunnassa sekä edellyttänyt työsuojelupiirien resurssien turvaamista.

Sosiaali- ja terveysministeriön tulee 10.10.2008 mennessä täsmentää hallinnonalaansa kohdistuvia tuottavuustoimenpiteitä ja niiden henkilöstövaikutuksia. Tässä yhteydessä täsmentyvät myös työsuojelupiireihin kohdistuvat säästötavoitteet.

Työsuojelupiirien tuottavuutta ei voida merkittävästi lisätä tuottavuusohjelmassa esitetyillä keinoilla, kuten automatisoinnilla tai sähköisillä käsittelyillä, koska työsuojeluvalvonta perustuu pitkälti tarkastajan työpaikalla suorittamaan tarkastuskäyntiin. Jos tarkastajien määrää vähennetään, tulee hallituksen esittää eduskunnalle ne keinot, joilla työsuojelua pystytään parantamaan työpaikkatarkastusten vähenemisestä huolimatta.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että työsuojelutarkastuksiin osoitetaan jatkossakin riittävät määrärahat niin, että tarkastuksilla pystytään tehokkaasti ehkäisemään harmaata taloutta ja epätervettä kilpailua. Työsuojelutarkastusresursseja tulee keskittää erityisesti pahimpien väärinkäytösten ja epäkohtien korjaamiseen niin, että työsuojelun tasoa voidaan tehokkaasti parantaa. Samalla valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus vuoden 2009 aikana selvittää, voidaan-ko työsuojeluviranomaisten valvottavana olevaa säännöstöä joltain osin karsia vaarantamatta työsuojelun tasoa. Erityisesti tulee selvittää, voidaan-ko pieniin tai keskisuuriin yrityksiin kohdistuvaa byrokratiaa vähentää ilman, että työlöt siitä kärsivät.

Tuottavuusohjelman mukaan myös Työterveyslaitoksen tutkimustoiminnasta tulee vähentää merkittävä määrä henkilötyövuosia. Sosiaali- ja terveysministeriön ja Työterveyslaitoksen välisessä tulossopimuksessa kaudelle 2008—2011 on sovittu, että Työterveyslaitos vähentää 25 valtionapuun oikeutettua henkilötyövuotta ja

55 kokonaan ulkopuolisilla tuloilla rahoitettua henkilötövuotta eli yhteensä 80 henkilötövuotta vuoteen 2011 mennessä. Lisäksi uusilla toimenpiteillä tulisi vuoteen 2015 mennessä vähentää edelleen 109 henkilötövuotta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan sektoritutkimuksesta, mistä 60 % kohdentuisi Työterveyslaitokseen.

Ottaen huomioon Työterveyslaitoksen tekemän tutkimustyön merkityksen työolojen ja työhyvinvoinnin kehittämiseksi ja työssäjaksamisen parantamiselle, valiokunta pitää vähennystavoitteita varsin suurina. Valiokunta korostaa Työterveyslaitoksen tutkimustyön tärkeyttä pyrittäessä edistämään sellaisia elintärkeitä tavoitteita kuin eläköitymisen myöhentäminen ja työvoiman riittävyyden turvaaminen. Valiokunta pitää tärkeänä, että Työterveyslaitokseen kohdistettujen vähennystavoitteiden tarkoituksen mukaisuutta vielä arvioidaan.

Ammatillisen koulutuksen lisääminen

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärää ja oppisopimuskoulutusta on lisätty jo tänä vuonna. Kehyskaudella työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan uudelleen kohdennetun nuorten matalapalkkatuen määrärahasta siirretään vuositasolla yhteensä 15 miljoonaa euroa opetusministeriön hallinnonalalle tukemaan työvoiman ja työvoimatarpeen kohtaantoon liittyvien ongelmien ratkaisua. Rahoitusta kohdennetaan erityisesti ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen opiskelijapaikkojen lisäämiseen, ammatilliseen peruskoulutukseen ja peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen maahanmuuttajille sekä opetushenkilökunnan lisäkoulutukseen. Lisäksi matalapalkkatuen määrärahasta siirretään edelleen osa opetusministeriön pääluokkaan nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin.

Tilastojen mukaan peruskoulun päättäneiden sijoittuminen jatko-opintoihin kehittyi myönteiseen suuntaan tämän vuosikymmenen alkupuolella. Vuonna 2006 suotuisa kehitys kääntyi, kun ikäluokka suureni samalla, kun koulutuspaikat pysyivät ennallaan. Peruskoulun jälkeisen kou-

lutuksen ulkopuolelle jäi 4 445 nuorta eli 6,8 % koulunsa päättäneistä. Suuri osa heistä haki koulutukseen, muttei päässyt koulutuspaikkojen riittämättömyyden takia. Erityisen paha tilanne on pääkaupunkiseudulla, jossa aloituspaikkavajeeksi lasketaan noin 2 400 paikkaa. Saadun selvityksen mukaan peruskoulun päättävien ikäluokat kääntyvät laskuun vasta vuonna 2012. Ikäluokkien koko puoltaisi oppilaspaikkamäärän määräraikaista nostamista niin, että kasvavaan tarpeeseen pystyttäisiin vastaamaan.

Saadun selvityksen mukaan kehyksien mukaisella lisämäärärahalla voidaan lisätä ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärää noin 2 000 opiskelijalla/vuosi. Valiokunta pitää lisäystä hyvin tarpeellisena ja katsoo, että tilannetta tulee tarkoin seurata myös lisäyksen jälkeen ja ryhtyä tarvittaessa toimiin aloituspaikkojen lisäämiseksi edelleen.

Suomessa on noin 350 000 parhaassa työiässä olevaa henkilöä, joilla ei ole ammatillista tutkintoa. Nykyisessä työmarkkinatilanteessa heidän mahdollisuutensa saada uusi työpaikka esimerkiksi nykyisen työpaikan lakkaustilanteessa ovat muita heikkommat. Tärkeätä olisikin nostaa koko työikäisen väestön osaamistasoa. Valiokunta pitää tärkeänä aikuiskoulutuksen uudistamista ja lisäämistä sekä riittävien määrärahojen turvaamista koko työikäisen väestön osaamistason nostamiseen. Vain osaavien työntekijöiden avulla Suomi pysyy mukana globalisaation mukanaan tuomassa tuottavuus- ja tehokkuuskilpailussa.

Toimenpiteet syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja poistamiseksi

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja työllisyyden parantamiseen esitetään kehyksissä suunnattavaksi voimavaroja. Erityisesti on tarkoitus lisätä työpajatoimintaa ja siihen liittyvää etsivää nuorisotyötä, jonka avulla pyritään ohjaamaan syrjäytymisuhan alaisia nuoria työpajatoiminnan piiriin.

Valiokunta pitää näitä toimia erittäin perusteltuina ja tarpeellisina. Vaikka työpajatoimintaan on viime vuosina panostettu, työpajapalve-

lut eivät ole alueellisesti kattavia. Joka neljäs kunta on vailla työpajapalveluja. Valiokunta painottaa, että kaikki peruskoulun päättäneet nuoret tulisi tavoittaa ja pystyä ohjaamaan työpajatoiminnan, koulutuksen tai muiden toimenpiteiden piiriin.

Vuonna 2007 vankiloista vapautui noin 7 000 henkilöä. Ennen vapautumista tehdyn palvelutarvekartoituksen mukaan noin 25 %:lla vangeista oli tiedossa työpaikka. Vuoden 2003 selvityksen mukaan 60 % vapautuneista ilmoittautui työvoimatoimistossa, mutta heistä vain joka kymmenes työllistyi tai sijoittui työhallinnon toimenpiteeseen.

Valiokunta korostaa, että työvoimatoimistojen ja vankiloiden tulee tiivistää yhteistyötään niin, että mahdollisimman monelle vapautuvalle vangille löytyy työ- tai koulutuspaikka heti vapautumisen jälkeen. Parhaiten tämä tapahtuu, jos työvoimatoimiston henkilöstö jalkautuu vankiloihin kertomaan palveluistaan ja avustamaan palvelujen käytössä samaan tapaan kuin työhallinnon muutosturvayksiköt palvelevat lakkautettavissa tehtaissa. Saattamalla vapautuvat vangit sujuvasti palvelujärjestelmän piiriin ja sitä kautta työllistymään vähennetään uusintariskiä ja turvataan työvoiman saatavuutta.

Maahanmuuttajat ja heidän perheenjäsenensä ovat syrjäytymisvaarassa, jos heidän kotoutumisestaan ei huolehdita kunnolla. Valiokunta korostaakin tarvetta lisätä kielikoulutusta ja valmentavaa koulutusta niin, että maahanmuuttajien ja heidän jälkeläistensä mahdollisuudet sopeutua koulutukseen ja päästä työmarkkinoille paranevat. Myös ammatillisessa koulutuksessa tulee panostaa oman äidinkielen ja suomen tai ruotsin kielen opetukseen.

Samapalkkaisuusohjelman toteuttaminen

Valiokunta pitää samapalkkaisuusohjelmaa tärkeänä ja tukee toimenpiteitä sen tavoitteiden saavuttamiseksi. Viime sopimuskierröksellä tehdyt palkkaratkaisut sisälsivät elementtejä, joiden voidaan arvioida olleen samapalkkaisuutta edistäviä. Vielä ei kuitenkaan pystytä arvioimaan, missä määrin samapalkkaisuusohjelman tavoite on palkkaratkaisujen myötä lähentynyt.

Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut samapalkkaisuusohjelmaan, joka ulottuu vuoteen 2015 asti eli yli nykyisen hallituskauden. Jotta samapalkkaisuusohjelman pitkäjänteiset tavoitteet voivat toteutua, on tärkeää turvata voimavarat samapalkkaisuusohjelmalle myös hallituskauden jälkeiselle ajalle. Myös tasa-arvosuunnittelun valvontaa ja ohjausta tulee lisätä.

Homevaurioiden korjaaminen

Homeesta aiheutuvista työkyvyttömyyksistä koituu yhteiskunnalle kasvavia kustannuksia, jotka rasittavat kansantaloutta ja työvoiman tehokasta käyttöä. Home- ja kosteusvaurioista kärsivien sairaaloiden, päiväkotien, hoito- ja huoltolaitosten sekä muiden julkisten rakennusten korjaaminen on kallista. Kuntien omat resurssit eivät yksin riitä niiden vastuulla olevien korjausten hoitamiseen ilman valtion tukea.

Valiokunta pitää ongelmaan puuttumista yhteiskunnallisesti ja kansanterveydellisesti välttämättömänä ja katsoo, että myös valtion talouden kehyksissä tulisi varautua home- ja kosteusvaurioiden korjaamisesta aiheutuviin menoihin.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 16 päivänä huhtikuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Arto Satonen /kok	Sanna Perkiö /kok
vpj.	Jukka Gustafsson /sd	Paula Sihto /kesk
jäs.	Susanna Haapoja /kesk	Katja Taimela /sd
	Anna-Maja Henriksson /r	Jyrki Yrttiaho /vas
	Arja Karhuvaara /kok	vjäs. Elsi Katainen /kesk
	Jari Larikka /kok	Anni Sinnemäki /vihr
	Markus Mustajärvi /vas	Henna Virkkunen /kok.

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström
valiokuntaneuvos Harri Sintonen.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Valtiontalouden kehykset määrittelevät tulevien vuosien toimintamahdollisuudet tiukasti. Kehysmenettelystä on rakennettu mekanismi, jolla valtiontaloudesta päättäminen on siirtynyt ja siirretty entistä enemmän poliitikoilta virkakunnan tehtäväksi. Virkakunnan valmisteleva rooli ja asiantuntijuuteen perustuva vallankäyttö painotuvat poliittisten ratkaisujen sijaan. Se ei ole terve suunta, jos halutaan kansalaisnäemyksen ja arvovalintojen välittyvän keskeisiin taloudellisiin ratkaisuihin. Valtiontaloudesta päättäminen ei ole eikä saa olla vain matematiikkaa tai finanssitietoutta, vaan siinä tulee näkyä ensisijaisesti arvoratkaisut.

Kehyskausien keskeiset linjaukset ja painotukset testamentataan yli hallitusvaihdoksen. Selonteossa todetaan mm.: "Vastuullisen ja pitkäjänteisen finanssipolitiikan varmistamiseksi hallitus on sitoutunut vaalikauden yli ulottuviin, menojen kasvua rajoittaviin menokehysksiin."

Kertaakaan uutta hallitusta muodostettaessa ei ole haluttu tai uskallettu avata voimassaolevien kehyslinjausten perusteita ja keskeistä sisältöä. Hallitusohjelmat rakennetaan kehyslinjausten sisään eikä niin, että hallitusohjelma muuttaisi kehyslinjaa. Tältä osin menettely on hyvin kyseenalainen.

Valtioneuvoston selontekoon valtiontalouden kehyksistä vuosille 2009—2012 sisältyy lukuisia epäkohtia, joihin on syytä kiinnittää huomiota.

Kehyskauden taloudellinen liikkumavara

Esimerkiksi kehyskauden ensimmäisenä vuonna 2009 kehysten sisään kuuluu n. 36 mrd. euron osuus valtion talousarviosta ja ulkopuolelle n. 10 mrd. euroa. Jakamaton varaus kyseisenä vuonna on ainoastaan 97 milj. euroa, eikä se enimmilläänkään nouse kuin 213 milj. euroon vuodessa.

Valtion omaisuuden myyntitulot eivät tuo olennaista uutta liikkumatilaa, sillä myyntitulojen ylittäessä 400 milj. euroa, voidaan ylityksestä käyttää ainoastaan 25 %, kuitenkin enintään 150 milj. euroa, kertaluonteisiin menoihin ja sen varauksella "ellei erityisiä muita syitä ole".

Valtion velan lyhentäminen

Valtionvelka vähenee vaalikauden loppuun mennessä n. 55 mrd. euroon. Se on 25,5 % bruttokansantuotteesta eli Euroopan unionin maista aivan kärkipäässä. Vahva valtiontalous antaisi mahdollisuuden panostaa myös sellaisiin investointeihin, joiden tuotto syntyy pidemmän ajan kuluessa.

Vaikka valtiontalous onkin kunnossa, kuntatalous ei ole. Kunnat tuottavat pääosan kansalaisille välttämättömistä palveluista ja rahoittavat keskeisiä investointeja. Esimerkiksi homevaurioiden koulujen, päiväkotien, sairaaloiden, hoito- ja huoltolaitosten sekä muiden julkisten rakennusten korjaamiseen ei edelleenkään osoiteta määrärahoja kehyslinjauksissa.

Myös välttämättömien liikenneyhteyksien rakentaminen ja peruskorjaus viivästyy, sillä perustellutkin investoinnit siirtyvät vähintään seuraavalle hallituskaudelle, koska kamreerijätteen perustuva valtionvelan lyhentäminen ajaa kaiken ohi. Ajoissa tehdyt järkevät korjaus- ja uusinvestoinnit ovat tehokkainta säästämistä ja tukevat työllisyyttä pitkäjänteisesti.

Valtion tuottavuusohjelma

Pääministeri Vanhasen I hallituksen aikana valtiolta aiottiin vähentää 17 500 työpaikkaa vuoteen 2011 mennessä, mutta kiivaan vastustuksen vuoksi leikkaustavoite laskettiin 9 650 työpaikkaan. Nyt tuottavuusohjelman tavoitteita kiristetään 4 800 työpaikan verran, ja se realisoituu ALKU-ohjelman yhteydessä.

Tuottavuusohjelmaksi ristityn leikkauslistan tueksi ei vielä ole esitetty yhtään tutkimus-

ta, selvitystä tai raporttia, jotka osoittaisivat, mihin asetettu työpaikkojen säästötavoite perustuu. Yleiset perusteet, yksityisen sektorin ensisijaisuus kilpailtaessa työvoimasta ja työvoimapolun estäminen, eivät ole uskottavia syitä, sillä nyt leikattavaksi ilmoitetut 14 450 työpaikkaa (9 650 + 4 800) ovat vain murto-osa Suomen koko työvoimamäärästä eli yli 2,6 milj. henkilöstä. Tuottavuusohjelmassa onkin kyse ideologisesta julkisen sektorin supistamisesta.

Kaikesta huolimatta valtion tuottavuusohjelmaa aiotaan jatkaa. Se ei ole perusteltua, sillä jo nyt lukuisilla valtion työpaikoilla henkilöstö kamppailee jaksamisen kanssa. Kaavamainen henkilöstön vähentäminen ei kerro mitään tehokkuuden kasvusta, mutta se voi johtaa ylhäältä alas runnotusta pakosta johtuviin järjettömiin ratkaisuihin, jotka aiheuttavat tehottomuutta, lisäkustannuksia, verotulomenetyksiä ja henkilöstön pahoinvointia.

Tuottavuusohjelma tarkoittaa myös viimeisten valtion palveluiden karsimista ja pahimmassa tapauksessa lopettamista pienimmissä kunnissa ja syrjäisillä alueilla. Ongelmia syntyy myös keskuspaikoilla. Lukuisat valtion organisaatiot, mm. Opetushallitus, Uudenmaan sekä Turun ja Porin työsuojelupiirit kuten myös sosiaali- ja terveysministeriö, ovat valiokunnan kuulemisessa ilmoittaneet, etteivät ne kykene selviytymään lakisääteisistä velvoitteistaan kaavaillulla työntekijämäärällä. Kun tällaiseen tilanteeseen joudutaan, lainsäätäjän tehtävä on ilmoittaa, mitkä tehtävät hoidetaan ja mitkä ei. Sitä ratkaisua ei voi tehdä työntekijä tai viranomainen.

Valtion omaisuuden myynti ja omistajapolitiikka

Valtion yhtiöitä suunnitellaan myytävän vähintään 400 milj. euron arvosta jokaisena kehyskauden vuonna. Joulukuussa valtioneuvosto sai oikeuden myydä ilman eduskunnan käsittelyä vaikka kokonaan valtion omistuksen Kemirasta, Outokummusta ja Rautaruukista. Nämä kaksi päätöstä tarkoittavat, että kauaa ei uutisia yritysrintamalta tarvitse odottaa. Osoittihan hallituksen passiivisuus Stora Enson ratkaisuihin lakkauttaa kannattavia tehtaita Suomesta sen, että

ideologinen yksityistäminen ajaa kansallisten etujen edelle.

Valtionyhtiöihin on kertynyt sellaista osaaamista, esimerkiksi metsä- ja metalliteollisuudessa, mitä ei löydy mistään muualta maailmasta. Sen lisäksi näiden yhtiöiden yksiköt ovat keskeisiä sijaintipaikkakuntansa talouselämälle. Näistä syistä, ja maailman talouden lisääntyneistä riskeistä johtuen, omistuksen säilyttäminen ja jopa lisääminen on perustellumpaa kuin myyminen.

Työsuojelutoiminnan turvaaminen

Työsuojelupiirien vastuulla on valvoa, että Suomen noin 250 000 työpaikalla noudatetaan turvallisuudesta ja terveydestä, työsuhteen ehdoista sekä työn tekemisen muista ehdoista säädettyjä normeja. Työsuojeluviranomaiset valvovat 16 lakia ja neuvoston asetusta, ovat osallisina 18 lain ja neuvoston asetuksen valvonnassa ja vastaavat kokonaan tai osittain 86 alemmanasteisesta säännöksestä.

Viime vuosina perinteisen turvallisuus- ja terveysnäkökulman rinnalle ovat nousseet immateriaaliset olosuhteet (yhdenvertaisuus, syrjintä ja tietosuojakysymykset). Aivan viime aikoina harmaan talouden torjunta ja pimeän työvoiman käyttö ovat työllistäneet viranomaisia.

Aiemmin eduskunta on lisännyt henkilöstöresursseja säätäessään uusia tehtäviä työsuojelusta vastaaville organisaatioille. Esimerkiksi yhdenvertaisuuslain ja ulkomaalaislain sekä tilaajavastuuta koskevan lainsäädännön yhteydessä eduskunta lisäsi työsuojelupiirien määrärahoja, jotta ne kykenivät palkkaamaan lisähenkilökuntaa uusista velvoitteista suoriutuakseen.

Jo nyt työsuojelun henkilöresurssit ovat niukat. Uudet tehtävät ja kaavaillut pakkosäästöt vaarantavat jo lakisääteisten tehtävien hoitamisen.

Harmaan talouden ja pimeän työvoiman torjunta

Harmaan talouden laajuudeksi Suomessa on arvioitu 6–8 mrd euroa, josta noin puolet on suoraan veromenetystä valtiolle ja kunnille. Kaikki se panostus, joka kohdistetaan tällaisten epäter-

veiden ilmiöiden kitkemiseen, maksaa itsensä monin verroin takaisin.

Poliisi, tulli, rajavartiolaitos, verottaja ja työvoimaviranomaiset taistelevat kaikki harmaata taloutta vastaan, mutta riittämättömin voimavaroin. Tuottavuusohjelma uhkaa tehdä tyhjäksi näiden organisaatioiden yhdessä työmarkkinajärjestöjen ja eläkevakuuttajien kanssa harjoittaman yhteistyön talouden epäterveiden ilmiöiden kitkemiseksi.

Työelämän tutkimus ja työhyvinvoinnin lisääminen

Työterveyslaitoksen tuoreessa tutkimuksessa vastaajat olettavat kuilun työelämän hyvä- ja huono-osaisten välillä tulevaisuudessa kasvavan. Samoin oletetaan kilpailun työelämässä kiristyvän entisestään. Työterveyslaitos tuottaa ensiarvoisen tärkeää tietoa työelämästä ja sen muuttumisesta sekä muutoksen hallinnasta.

Työtapaturmien määrä on kasvanut viime vuosina, ja sairauspäivärahopäivien muutoksella mitattuna mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt ovat kaksinkertaistuneet vuodesta 1996 tähän päivään verrattuna. Mielenterveysongelmat ovat voimakkaasti jakautuneet tulotason mukaan: pienituloisilla esiintyy kaksi kertaa enemmän mielenterveysongelmia kuin hyvätuoloisilla.

Tällaisessa tilanteessa valtion tuottavuusohjelman vaatimusten ulottaminen myös näin tärkeään tutkimukseen on vastuutonta. Työterveyslaitoksen lausunnossa todetaankin, että tuottavuuden nimissä vaaditut henkilöstösupistukset vaarantavat laaja-alaisen ja valtakunnallisen työterveyden ja työhyvinvoinnin kehittämisen.

Työ- ja elinkeinoministeriön perustaminen ja määrärahojen kohdentaminen

Perinteiset sektorirajat ylittävä uusi työ- ja elinkeinoministeriö voi tuoda elinkeinojen kehittämiseen ja työllisyyden edistämiseen aivan uusia mahdollisuuksia, mutta se voi myös muuttua keskittämistä entisestään kiihdyttäväksi työkaluksi. Tästä syystä uuden ministeriön toiminnan seurantaan tulee kiinnittää eduskunnan ja sen asianomaisten valiokuntien erityistä huomiota.

Rakennemuutosseutukunnilla työllisyysperusteisten investointimäärärahojen käyttö on ollut hyvin tärkeää. Niillä on kyetty luomaan uusia, pysyviä työpaikkoja kaikkein tehokkaimmin. Työllisyysperusteisilla investoinneilla on kyetty saamaan suuria hankekokonaisuuksia liikkeelle ja myös monipuolistamaan elinkeinorakennetta. Suunniteltu viiden miljoonan euron lisäys on riittämätön, koska tarpeet työmarkkinoiden murroksessa ovat suuret.

Muutosturva sinällään on aivan oikean suuntainen työkalu reagoida työmarkkinoiden murrokseen, mutta se tulee mukaan "kesken matkan". Suomessa irtisanominen on Euroopan maista poikkeuksellisen edullista ja johtaa siihen, että vertailutilanteissa useimmiten tuotantoyksiköitä lakkautetaan juuri Suomesta. Muutosturvaa pitäisi entisestään joustavoittaa ja huolehtia riittävästä määrärahoista.

Kun työhallinnon projektituki ja omatoimisuusavustus yhdistettiin, työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuulemisessa ministeriön korkeat virkamiehet vanhoivat, etteivät työttömien yhdistykset kärsi muutoksesta eivätkä omatoimisuusavustuksen ominaispiirteet katoa tukimuotoja yhdistettäessä.

Valitettavasti kävi toisin. Työttömien yhdistykset ovat joutuneet ajamaan omaa toimintaansa alas lukuisilla paikkakunnilla, koska yhdistyksille suunnattu tuki on jäänyt riittämättömäksi. Samalla menetetään niitä toimijoita, jotka ovat ottaneet haasteekseen juuri työttömien vaikeimman ryhmän. Työttömien vertaistuki on ollut tuhansille työttömille tärkeää, eivätkä sitä pysty tarjoamaan muut organisaatiot.

Valtiontalouden kehykset eivät salli myöskään työttömyyden aikaisen perusturvan korottamista, vaikka työmarkkinatukeen, peruspäivärahaan ja ansiopäivärahaan ei tule sentinkään korotusta kahdeksaan vuoteen. Työttömyys on kuitenkin suomalaisen köyhyyden suurin yksittäinen syy.

Matalapalkkatuki

Matalapalkkatukikokeilu, jossa maksatusperusteeksi määriteltiin työntekijän yli 54 vuoden ikä ja riittävän pieni palkka, on osoittautunut täysin

epäonnistuneeksi. Tuki on korkeimmillaan palkkaluokassa 1 400—1 600 euroa/kk ja lakkaa, kun maksettava palkka ylittää 2 000 euroa/kk. Tukea myönnettiin viime vuonna n. 100 milj. euroa. Matalapalkkatuella ei ole kyetty luomaan uusia työpaikkoja, vaan sitä maksetaan jo työssä olevista työntekijöistä. Tuesta kohdentuu kunta-sektorille liki puolet.

Tulokset matalapalkkatuen käytöstä ovat surkeat. Tuen avulla luodaan kaksinkertainen vääristävä palkkamekanismi: palkat pidetään keino-tekoisesti alhaalla ja sillä ylläpidetään matalaa palkkatasoa erityisesti naisvaltaisilla aloilla. Tuki on siten voimakkaasti sukupuolivalikoivaa ja lisää epätasa-arvoa työmarkkinoilla. Matalapalkkatukikokeilu tulisivin keskeyttää.

Työnantajia tulisi tukea niin, että työllistämiskynnys ylittyisi ja että työntekijöille voitaisiin maksaa parempaa palkkaa. Matalapalkkatuki on vastikkeetonta tukea ilman työllisyysvaikutusta ja tehottomana tukena tuhlaa valtion varoja.

Ammatillisen koulutuksen lisääminen ja kohdentaminen

Kehyslinjauksen mukaisesti ammatillisen koulutuksen määrää aiotaan lisätä. Se on oikea suunta. Valiokunnan kuulemisessa työmarkkinajärjestöt esittivät koulutusmäärien suurempaa lisäämistä. Esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliiton lausunnossa halutaan ammatillisen perus- ja lisä- sekä oppisopimuskoulutuksen määrää

nostaa yhteensä kuudella tuhannella henkilöllä. Koulutus on suomalaisen yhteiskunnan paras kilpailuvaltti, ja siksi koulutusmäärät tulisi nostaa riittävälle tasolle.

Paras-hanke asettaa uhkia pienten seutukuntien mahdollisuuksille järjestää omaehtoisesti toisen asteen ammatillista koulutusta. Väestöpohjaltaan alle 50 000 asukkaan koulutusyksiköt ovat kuitenkin usein osoittautuneet kilpailukykyisiksi. Niiden merkitys omalla paikkakunnallaan on suhteessa yhtä tärkeä kuin yliopisto kotikaupungilleen. Siksi myös tällaisten yksiköiden itsenäisyys pitäisi sallia, jos toiminnan muut edellytykset täyttyvät.

Eriävä mielipide

Edellä olevan perusteella katsomme,

että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan olisi pitänyt lausunnossaan kiinnittää enemmän huomiota kehyslinjausten perusteettomiin työpaikkavähennyksiin valtionhallinnossa, valtionyhtiöiden omistukseen ja omistajapolitiikkaan, harmaan talouden torjuntaan, matalapalkkatuen palkka- ja sukupuolirakenteita vääristäviin vaikutuksiin, ammatillisen koulutuksen liian alhaiseen kokonaistasoon sekä työllisyyspoliittisten investointimäärärahojen ja työttömyysturvan tasoon.

Helsingissä 16 päivänä huhtikuuta 2008

Markus Mustajärvi /vas
Jyrki Yrttiaho /vas

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Valtioneuvoston selontekoon valtiontalouden kehyksistä vuosille 2009—2012 sisältyy lukuisia epäkohtia, joihin on syytä kiinnittää huomiota. Hallituksen tekemät linjaukset työsuojelun voimavarojen heikentämisestä ovat vastoin eduskunnan tahtoa, EU:n työterveys- ja työturvallisuusstrategiaa sekä sosiaali- ja terveysministeriön kantaa. Lisäksi työterveyden ja työhyvinvoinnin tutkimuksen heikentäminen, erityisesti pitkäaikaistyöttömien asemaan vaikuttavat resurssien leikkaukset sekä puutteet osaamisen parantamisessa ovat linjauksia, joita sosialidemokraatit eivät voi hyväksyä.

Työsuojelupiirien resurssit

Tuottavuusohjelmaan vedoten hallitus on päättänyt vähentää työsuojelupiirien henkilöresursseja lähivuosina noin 100 henkilötyövuodella. Toteuttaessaan näin mittavat työsuojelupiirien henkilöstövähennykset hallitus toimii vastoin eduskunnan tahtoa, EU:n työterveys- ja työturvallisuusstrategiaa sekä sosiaali- ja terveysministeriön linjauksia, joiden mukaan työsuojeluviranomaisten resurssit on vahvistettava.

Pääministeri Vanhasen II hallitus näyttää tavoittelevan suomalaisen työsuojeluvalvonnan romuttamista: vähennys on moninkertainen muihin valtionhallinnon tuottavuusohjelman mukaisiin vähennyksiin verrattuna. Leikkauspäätöksensä hallitus on tehnyt tietoisena työtapaturmien määrän kasvusta, harmaan talouden jatkuvista ongelmista ja siitä, että työvoiman liikkuvuus vaatii aiempaa enemmän valvontatyötä. Näitä ongelmia silmälläpitäen eduskunta on viime vuosina tekemillään päätöksillä lisännyt työsuojeluvalvonnan tehtäviä voimakkaasti. Nykyhallitus vie kuitenkin työsuojelupiireiltä voimavarat työsuojeluun kuuluvien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen.

Työsuojelupiirien tuottavuutta ei voida lisätä tuottavuusohjelmassa esitetyillä periaatteilla,

kuten esimerkiksi automatisoinnilla tai sähköisillä käsittelyillä, koska työsuojeluvalvonnan perustehtävä voidaan toteuttaa vain tarkastajan suorittamalla tarkastuskäynnillä työpaikalla.

Mikäli työsuojelupiirien henkilöstöresursseja karsitaan, joudutaan todennäköisesti lisäämään työnantajien velvollisuuksia työsuojelussa sekä koventamaan rangaistuksia. Vastustamme kaavailtuja resurssien leikkauksia ja vaadimme, että työsuojelupiirien henkilöresurssien vähentämisen sijaan niitä vahvistetaan panostamalla toimivaan alueorganisaatioon, jolla taataan yhtenäinen valvontakäytäntö koko maassa.

Työterveyslaitoksen resurssit

Osana tuottavuusohjelmaa aiotaan Työterveyslaitoksen henkilökunnasta vähentää yhteensä 80 henkilötyövuotta vuoteen 2011 mennessä. Lisäksi valtioneuvoston selonteon mukaan tulisi uusina vähennyksinä toteuttaa 109 henkilötyövuoden vähennys sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan sektoritutkimuksessa vuoteen 2015 mennessä. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan sektoritutkimusta koskevan selvityksen mukaan uusista vähennyksistä noin 60 %:n (eli yli 60 henkilötyövuoden) tulisi kohdistua Työterveyslaitoksen määrärahoihin.

Työterveyslaitos ei itsenäisenä julkisoikeudellisenä yhteisönä kuulu välittömästi tuottavuusohjelman alaisuuteen, eikä Työterveyslaitoksen henkilöstö sisälly valtion henkilöstötilastoihin. Talousarviolaki ja eräät muut säädökset rajaavat laitokselta pois joitakin tuottavuusohjelman sopeutumiskeinoja, kuten valtion palvelukeskusten hyödyntämisen. Työterveyslaitoksen talousarvio on kuitenkin alistettava sosiaali- ja terveysministeriön hyväksyttäväksi, ja tässä yhteydessä ministeriö voi edellyttää Työterveyslaitoksen taloutta ja toimintaa kehitettävän tuottavuusohjelman tavoitteita vastaavalla tavalla.

Työterveyslaitoksen suunnitellusta 80 henkilötyövuoden vähennyksestä 55 henkilötyövuotta rahoitetaan täysin ulkopuolisilla tuloilla.

Tuottavuustoimenpiteiden osalta keskustelua on herättänyt se, voivatko tuottavuusohjelman henkilöstövähennykset kohdentua myös kokonaan omilla tuotoilla (valtiontalouden ulkopuolella) rahoitettuun henkilöstöön. Näyttääkin siltä, että tuottavuusohjelman varjolla tavoitellaan julkisen sektorin henkilöstömäärän supistamista.

Työterveyslaitos on kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävä tutkimus-, tiedotus- ja koulutuslaitos sekä työelämän palvelujen tuottaja. Tuottavuusohjelman yhteydessä esitetyt henkilöstön supistamisvaatimukset eivät nykyisellään ota riittävästi huomioon työelämän kehittämisen kansallista merkitystä, Työterveyslaitoksen tehtävien ja asiakkaiden moninaisuutta ja toiminnan valtakunnallisuutta. Ottaen huomioon Työterveyslaitoksen tehtävät, laitoksessa tehtävän tutkimuksen ja työelämän kehittämiseen tähtäävät hankkeet tilanteessa, jossa yleisenä tavoitteena tulee olla työelämän kehittäminen, työssä jaksamisen edistäminen ja työurien pidentäminen, emme hyväksy esitettyjä henkilöstövähennyksiä.

Työvoimapolitiikka

Hallitus vähentää voimavaroja työvoimapolitiistista toimenpiteistä, valmentavasta koulutuksesta ja valtio- ja kuntasektorin tukityöllistämisestä kehyskaudella 20 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä näkyy työvoimatoimistojen rahoituksen ja henkilökunnan vähentämisellä. Tuottavuusohjelman edellyttämät henkilöstövähennykset ja tämän rinnalla toteutettavat muut resurssivähennykset aiheuttavat kohtuuttomia ongelmia työvoimatoimistojen arjessa. Vaikka työttömien määrä on laskenut ja pitkäaikaistyöttömyys hiljalleen vähentynyt, tarvitaan monen työttömän kohdalla edelleen uudelleen kouluttautumista ja pitkäjänteistä henkilökohtaista ohjausta sekä tiivistä yhteistyötä sosiaalitoimen ja työvoimaviranomaisten kesken. Myös esimerkiksi maahanmuuttajien työvoimapalvelut vaativat lisää panostusta. Mikäli todella halutaan myös vajaakuntoiset ja vaikeasti työllistyvät ihmiset mukaan työelämään, ei työvoimahallinnossa voida keskittyä palvelemaan vain ammattitaitoista ydintyövoimaa.

Työvoimatoimistojen tuottavuutta ei voi mitata ja sitä kautta resursointia mitoittaa kategorisesti vain asiakasmäärien mukaan. Työvoimatoimistojen työltä ja toimintatapojen kehittämistä viedään perusta, jos onnistumisista työllistämistoimenpiteissä seuraa ainoastaan resurssien leikkauksia. Myös voimavarojen ratkaiseva vähentäminen valtio- ja kuntasektorin tukityöllistämisestä ei ole hyväksyttävää, sillä yksityisen sektorin tukityöllistämispaiikkoja ei tarpeellisesa määrin ole saatavilla.

Viime vaalikaudella toteutettu työmarkkina-tukiuudistus on tuottanut myönteisiä tuloksia vähentämällä pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyttä. Olennainen rooli on ollut vaikeasti työllistyville moniammatillista apua tarjoavilla työvoiman palvelukeskuksilla. Työvoiman palvelukeskusten toiminta on turvattava.

Työllisyysperusteiset investointituet (siirtomenot)

Työllisyysperusteiset investointiavustukset pienenevät asteittain kehyskaudella 2009–2012. Työllisyysperusteisiin investointimenoihin lisätään viisi miljoonaa euroa rakennemuutospaikkakuntien avustamiseen. Investointimäärärahojen taso ei kuitenkaan edelleenkään ole riittävä ottaen huomioon, että ne ovat olleet huomattava apu rakennemuutosten hallinnassa ja vaikeimmilla työttömyysalueilla. Investointirahoilla on tuettu esimerkiksi Lapin matkailun kehittymistä ja Pohjois-Karjalan rakennemuutosten hallintaa. Niillä on rahoitettu tärkeitä infrastruktuurihankkeita, jotka ovat luoneet edellytyksiä elinkeinotoiminnan kehittämiselle ja yritysten sijoittumiselle. Työllisyysperusteisten investointimäärärahojen taso tulee palauttaa viime vaalikaudella vakiintuneelle tasolle, 30 miljoonaa euroon.

Ammatillisen koulutuksen koulutuspaikkoja lisäävä

Parantaessaan ammatillisen koulutuksen tarjontaa sekä oppisopimuskoulutusta hallitus on tullut sosialidemokraattien linjoille, mutta ei riittävästi. Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelupaikkoja lisätään 2 200 opiskelijalla vuonna

2008. Tämä on kuitenkin riittämätön toimenpide ottaen huomioon ammatillisen peruskoulutuksen suorittaneiden työvoiman tarpeen lisääntymisen: osaaajista on pulaa esimerkiksi rakennuslalla ja teollisuudessa. Ammatillisen koulutuksen suosio on myös kasvanut. Ammatillisia opiskelupaikkoja tuleekin lisätä yli 4 000 paikalla 2 200 paikan sijasta. Myös maahanmuuttajien tarpeet ammatillisessa koulutuksessa on huomioitava.

Työssä olevien koulutustason nosto

Työelämän muutosten ennakointi tapahtuu parhaiten pitämällä huolta myös työssä olevien kouluttamisesta. Hallitus laiminlyö selkeät panostukset työelämän muutosturvaan ja ammatilliseen aikuiskoulutukseen ja ummistaa silmänsä rakennemuutokselta. Koko työikäisen väestön osaamistasoa tulee nostaa. Hallitus lopettaa aikuisten koulutustason kohottamisohjelman (Noste-ohjelma). Hallituksen toimiessa mm. vastoin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan viime kaudella ilmaisemaa yksimielistä tahtoa (TyVM 4/2005 vp) sekä eduskunnan antamaa lausumaa (eduskunnan kirjelmä EK 10/2005 vp) jatkaa Noste-ohjelman toimeenpanoa ja parantaa sen vaikuttavuutta ja houkuttelevuutta tulee ammattitutkinnon suorittaminen turvata vähintään niille työntekijöille, jotka ovat työelämässä ilman tutkintoa.

Nuorten työllistäminen

Määräraha (50 miljoonaa euroa), jolla alun perin oli tarkoitus maksaa nuorten matalapalkkatuki yrityksille, suunnataan nyt nuorten työllistämisedellytysten parantamiseen ja vammaisten palkkatukeen. Tämä on järkevä linjanmuutos — on positiivista, että hallitus uskalsi tässä tapauksessa tunnustaa tehneensä huonon päätöksen ja korjasi päätöstä jälkikäteen. Nuorten matalapalkkatuen määrärahoista 15 miljoonaa euroa on siirretty opetusministeriön hallinnonalalle tukemaan työvoiman kysynnän ja tarpeen kohtaan liittyvien ongelmien ratkaisua. On tärkeää,

että lisäresursseja tulee erityisesti opintojen ohjaukseen.

Kolmannen sektorin ja työttömien yhdistysten toiminnan edellytykset

Työttömien yhdistykset tekevät tärkeää ja myös yhteiskunnalle kannattavaa työtä. Kolmannen sektorin toimijoiden merkitys erityisesti kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien työttömien työllistämässä on suuri. Parhaimmillaan työttömien yhdistyksillä on myös erittäin suuri merkitys työttömien sosiaalisen turvaverkon ylläpitäjinä ja henkisen hyvinvoinnin edistäjinä.

Työttömien yhdistysten mahdollisuuksia tarjota työtä kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien työttömien työllistämiseksi ja vertaistuen antamiseksi on tuettava. Kolmannen sektorin toimijoiden tulee saada projektitukea työllistämistyöhönsä. Projektitukea vaille jääneiden pienten työttömien yhdistysten toimintaedellytykset on turvattava. Samalla työhallinnon tulee huolehtia siitä, että niiden järjestämät työllistämistoimet niveltyvät osaksi henkilöille suunniteltuja tavoitteellisia työllistämispolkuja.

Työttömyysturvan taso

Työttömyysturvan tasoa on välttämätöntä korottaa. On suuri epäkohta, että merkittävä osa työttömistä joutuu hakemaan toimeentulotukea työttömyysturvan riittämättömyyden vuoksi.

Kannatamme myös työmarkkinatuen ylläpito- ja korvauksen korottamista mitä pikimmin. Ylläpito- ja korvauksen korotuksen tulee koskea myös työttömyyspäivärahan ja toimeentulotuen saajia, jotka jo tällä hetkelläkin saavat ylläpito- ja korvauksia. Lisäksi vain yhden euron suuruinen korotus on riittämätön ja tulee myös tehdä tasoltaan korkeampana ja jo ennen vuotta 2010.

Eriävä mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 16 päivänä huhtikuuta 2008

Jukka Gustafsson /sd
Katja Taimela /sd